

Geachte leden en belangstellenden.

De jaarlijkse vakantieperiode is weer aangebroken en de zomermaanden liggen voor ons. De laatste bijeenkomst in mei ligt al weer enkele weken achter ons en de activiteiten van de vereniging zullen grotendeels stilliggen tot september van dit jaar. Toch willen we U wijzen op één activiteit van de vereniging in deze zomer, en wel de jaarlijkse braderie. We hopen, dat het net zo'n succes wordt als vorig jaar. Ook hopen wij, dat de diverse leden, die bezig zijn met hun eigen activiteiten, de komende maanden daar wat extra tijd voor zullen hebben. Terugkijkend op het afgelopen seizoen kan gesteld worden, dat de vereniging begonnen is aan een bloeiende periode. Het aantal leden is gestegen tot bijna 100 en de belangstelling op de maandelijksse bijeenkomsten is enorm. Dit is vooral te danken aan de diverse lezingen en dia-presentatie's. We zullen dan ook proberen om op dezelfde voet verder te gaan.

Tot slot wil het bestuur een ieder prettige en vooral zonnige zomermaanden toewensen en hopenlijk zien we elkaar in september in grote getale terug.

Copy Onder d'n Kroezeboom.

De redactie-commissie zit weer eens met de handen in het haar. Nog steeds komt er op het redactie-adres erg weinig copy binnen, zodat de commissieleden zelf elk kwartaal het blad moeten vullen. We doen dan ook een beroep op U, om de komende maanden copy voor het kwartaalschrift in te leveren. Namens alle leden en belangstellenden, alvast bedankt.

Verslagen verenigingsavonden.

11 maart 1987: Tijdens deze bijeenkomst werd de 4e Algemene Ledenvergadering gehouden. De uitgebreide notulen van deze vergadering vindt U verderop in dit blad.

8 april 1987: Op deze bijeenkomst was er een video-vertoning van oude opnamen van de bekende openluchtspelen in het Rijkenburgse Bos. Dat de belangstelling hiervoor zeer groot was, moge blijken uit het feit, dat ruim 50 leden en/of belangstellenden op deze geslaagde avond aanwezig waren.

13 mei 1987: Ook op de laatste verenigingsavond van het seizoen hadden we een interessant onderwerp, namelijk een dia-presentatie van de heer te Pas, technisch ambtenaar van het Waterschap van de Berkel en zijn assistente. Het onderwerp was het Waterschap en de Berkel en sloot goed aan bij de film, die vorig jaar op een bijeenkomst werd getoond. Ondanks de concurrentie van de belangrijke voetbalwedstrijd om de Europa-Cup II bleken toch nog 30 personen belangstelling voor deze zeer geslaagde lezing te hebben.

Bijeenkomsten voor het komende seizoen.

woensdag 9 september 1987.
" 14 oktober 1987.
" 11 november 1987.
" 9 december 1987.

woensdag 13 januari 1988.
" 10 februari 1988.
" 9 maart 1988.
" 13 april 1988.
" 11 mei 1988.

Secretariaat:

Op het secretariaat zijn voor de komende tijd geen uitnodigen en/of mededelingen over bijeenkomsten in de regio binnengekomen.

Verslag vergadering van 4 juni 1987 in het Staring-instituut.

Deze vergadering was belegd door het Staring-instituut te Doetinchem in samenwerking met de Oudheidkundige Vereniging "De Graafschap".

Het doel van deze vergadering was, om te bezien of het zinvol was om te komen tot een bepaalde vorm van samenwerking tussen de verschillende Oudheidkundige Verenigingen in de Achterhoek en Liemers. Het Staring-instituut zou dan als coördinerend centrum kunnen gaan fungeren.

Alle aanwezigen konden in principe het doel wel onderschrijven, doch men bleek in het algemeen de tijd nog niet rijp te vinden, om nu al tot de oprichting van een dergelijk overkoepelend orgaan over te gaan.

Wel werd de afspraak gemaakt, dat alle verenigingen schriftelijk een korte samenvatting van hun belangrijkste activiteiten, hun geplande programma's voor het seizoen 1987 - 1988, alsmede de data's van de verenigingsavonden naar het Staring-instituut zouden sturen. Vandaar kan men dan t.z.t. deze gegevens doorspelen aan alle verenigingen. Men zou hiermee in de toekomst kunnen voorkomen, dat verenigingen uit naburige plaatsen vrijwel tegelijkertijd eenzelfde onderwerp in studie nemen, of daar een avond voor beleggen. Men zou dan door eventuele samenwerking een groter publiek kunnen trekken en de kosten kunnen drukken. Ook zouden leden van een vereniging wat makkelijker op "bezoek" kunnen bij een naburige vereniging, als men daar een onderwerp behandeld, wat voor iemand persoonlijk van belang kan zijn, of hij nodig heeft ten behoeve van zijn eigen vereniging.

Ten slotte kwam ook de cursus "Oud Schrift" nog ter sprake, waarvoor de laatste tijd steeds meer interesse ontstaat. Men zit echter al gauw met het probleem, dat er geen archivaris of andere deskundige beschikbaar is voor een dergelijke cursus. Hier zou samenwerking bijzonder nuttig zijn. Bovendien komt men dan ook eens in contact met leden van andere verenigingen, hetgeen de uitwisseling van gegevens en ervaringen alleen maar ten goede komt.

Al met al lijkt ons, dat er reden genoeg is, om toch al vanuit het Staring-instituut deze eenvoudige vormen van samenwerking te gaan stimuleren.

Notulen van de 4e Algemene Vergadering.

De 4e Algemene Vergadering vond plaats op woensdag 11 maart 1987 in zaal "De Luf-fel" te Ruurlo.

1. Opening door de voorzitter.

In verband met de afwezigheid van de voorzitter, de heer D. ten Arve, wordt de-ze vergadering voorgezeten door de heer A.P.J. van Heck.

Hij opent de vergadering door de 22 aanwezigen welkom te heten en ligt het één en ander toe aan de hand van de Statuten.

2. Jaarverslag van de secretaris.

Door de diverse wisselingen van secretaris in het afgelopen jaar is er een sum-mier verslag opgemaakt door de secretaris ad interim, de heer A.P.J. van Heck. De aanwezige leden hebben geen op- of aanmerkingen op dit verslag, zodat het ongewijzigd wordt aangenomen.

3. Jaarverslag van de penningmeester.

Op het door de penningmeester gemaakte financieel verslag over 1986 zijn geen op- of aanmerkingen, zodat ook dit verslag ongewijzigd wordt aangenomen.

4. Verslag van de kascommissie.

De kascommissie, bestaande uit de heren A.J. Klein Brinke en H.F. Widman, deelt bij monde van de heer Widman de vergadering mee, dat alle stukken van de pen-ningmeester in orde zijn bevonden en stelt dan ook voor, om de penningmeester te dechargeren. De vergadering gaat hiermee accoord, onder dankzegging aan de penningmeester voor het verrichte werk.

5. Bestuursverkiezingen.

De voorzitter, de heer D. ten Arve en de penningmeester, de heer A.J. van Bre-men zijn aftredend, doch hebben zich herkiesbaar gesteld. Daar er bij het be-stuur geen tegenkandidaten zijn ingediend, worden beiden herkozen voor een vol-gende termijn van 3 jaar.

Door omstandigheden moest de secretaris, de heer T.J.M. Roeloffzen zijn functie neerleggen. Het bestuur stelt de vergadering voor, om in zijn plaats als secre-taris te benoemen: mevrouw J.M. Das - van Eijl. Ook hier zijn geen tegenkandida-ten bij het bestuur ingediend, zodat mevrouw Das wordt benoemd.

Na deze bestuursverkiezingen, ziet het bestuur er als volgt uit:

voorzitter:	D. ten Arve.	Jaar van aftreden	1990
secretaris:	mevrouw J.M. Das - van Eijl.	" " "	1989
penningmeester:	A.J. van Bremen.	" " "	1990
lid:	F. toevank	" " "	1988
lid:	D.J.H. Oonk.	" " "	1988

6. Bedanken secretaris ad interim.

Vervolgens bedankt de heer A.J. van Bremen - namens de vereniging - de secreta-ris ad interim, de heer A.P.J. van Heck, voor zijn enorme inzet in de afgelopen maanden, om het secretariaat naar behoren te laten draaien. Hij overhandigt de heer van Heck een boekenbon en wenst hem veel "leesplezier".

7. Benoeming kascommissie.

De heer A.J. Klein Brinke treedt af als lid van de kascommissie. De heer H.F. Wid-man heeft nog een jaar zitting. Als nieuw lid van de kascommissie wordt gekozen de heer J.A. Drent.

8. Huishoudelijk reglement.

Daar er sinds de oprichting van de vereniging het een en ander is veranderd, moet het huishoudelijk reglement worden aangepast. Hiervoor wordt een commissie ingesteld, bestaande uit: - mevrouw J.M. Das - van Eijl.
- mevrouw M.J. Baronesse van Heeckeren van Kell.
- de heer H.F. Widman.

9. Vaststellen contributie.

Het bestuur komt met de volgende twee voorstellen:

- a). Voor 1988 een eventuele verhoging van de contributie.
- b). De leden buiten Ruurlo de gemaakte portokosten extra in rekening brengen. Een eventuele verhoging voor dit jaar is niet meer mogelijk; omdat een deel van de leden de contributie reeds heeft voldaan.

De heer van Bremen is het met het voorstel onder b niet eens. De leden buiten Ruurlo krijgen voor hun contributie alleen 4 x per jaar het kwartaalschrift, en bezoeken verder geen bijeenkomsten. Het zou dan ook niet reëel zijn, om hen nog extra te laten betalen.

Na een korte discussie wordt besloten, om de contributie op dit moment niet te verhogen en de leden buiten Ruurlo geen portokosten in rekening te brengen. Mocht aan het eind van dit jaar blijken, dat verhoging toch nodig is, zal dit in het kwartaalschrift worden vermeld, zodat in december 1987 eventueel een extra Algemene Vergadering kan worden belegd.

De voorzitter deelt verder mee, dat het bestuur en de redactiecommissie al een alternatief hebben gevonden in de vorm van advertenties op de achterzijde van het voorblad en het achterblad.

10. Mededelingen en ingekomen stukken.

- Cursus Oud Schrift. Deze wordt dinsdagavond 's gehouden ten huize van de heer Van Bremen. Voor een nieuwe cursus kan men zich opgeven bij de heer van Bremen.
- De subsidie-aanvraag is inmiddels bij de gemeente Ruurlo ingediend. De ontvangst daarvan is inmiddels door de gemeente bevestigd.
- De vereniging is in het bezit gekomen van een tweede-handis stencilmachine. Deze staat bij de heer F. Toevank thuis.
- De vereniging heeft gratis de beschikking gekregen over 100 boekjes over de geschiedenis van de Achterhoekse ziekenhuizen, onder de voorwaarde, dat ze worden verkocht aan leden voor f.10,- en niet leden voor f.15,-. Ze zijn verkrijgbaar bij het bestuur en enkele plaatselijke middenstanders.
- De voorzitter vraagt of er leden zijn, die eens een excursie willen organiseren. Er zijn genoeg interessante plaatsen.
- Wij hebben een brief gekregen van de Oranjevereniging Ruurlo waarin hulp gevraagd wordt voor het inzamelen t.b.v. het nationaal geschenk voor het prinselijk paar i.v.m. hun gouden huwelijksfeest. Er is een vergadering op maandag 16 maart 1987 om 20.00 uur in zaal Rus.
- De Nederlandse Genealogische vereniging, afdeling Achterhoek houdt haar jaarvergadering op 21 maart 1987, te 14.00 uur in zaal "Het Hof", Hoflaan 3 te Borculo. Verder organiseert zij op 2 mei 1987 een excursie naar Hattum. Informatie hierover is verkrijgbaar bij de secretaris.

11. Rondvraag.

- Op een vraag wanneer de officiële oprichtingsdatum van de vereniging is, blijkt uit de Statuten, dat dit 15 februari 1984 is.
- De heer Das vraagt of er voor belangstellenden nog oude nummers van de Kroezeboom kunnen worden bijgemaakt en wat daarvan de kosten zijn. Ook vraagt hij of er een alfabetische lijst is van wat er in de Kroezeboom is gepubliceerd. Beide zaken zullen door de redactiecommissie worden uitgezocht, en in de volgende Kroezeboom gepubliceerd worden.
- De heer van Bremen vraagt vrijwilligers die een deel van de Kroezeboom willen bezorgen. De volgende leden geven zich op: mevr. van Heeckeren en de heren Klein Brinke, Drent en Westendorp.
- De heer Drent reageert op het stukje van Albert Jan. Er zou daar een fout in staan over een geplante boom. Albert Jan zegt toe dit in een volgend stukje recht te zetten.

12. Sluiting.

Niets meer aan de orde zijnde sluit de voorzitter omstreeks 21.35 uur de vergadering en wenst een ieder nog een prettige avond.

De geschiedenis van de R.K.-parochie "Sint Willibrordus".

Uitgezocht door G.W. Waanders.

De katholieke kerkgemeenschap van Ruurlo stamt al uit de Middeleeuwen, getuige de Dorpskerk, die oorspronkelijk als katholieke kerk werd gebouwd. Door de Reformatie ging het merendeel van de bevolking over naar het protestantse geloof, waardoor de katholieke kerkgemeenschap uiteen viel. Volgens de toenmalige begrippen moest men de godsdienst belijden van hem tot wiens gebied men behoorde (wiens brood men eet, diens woord men spreekt).

De overgebleven katholieken waren toen aangewezen op de Rooms-Katholieke kerk van de Kranenburg. Deze situatie bleef voor die gelovigen zo bestaan tot het jaar 1800. Toen kwam in Ruurlo het idee naar voren om weer een eigen parochie te stichten. In 1801 kochten twee rooms-katholieken, te weten de winkelier Jacobus Slegten en de kleermaker Wilhelmus Gotink, van de familie Abersson een oud huis, met de daarbij behorende 50 roeden grond, voor de som van f.1025,-. Dit oude huis, het Kerkmeestershuis of Meestershuis genaamd, werd ingericht als kerk. Het werd toen een bij-kerk van de parochie Kranenburg, en de diensten werden er verricht door de paters Franciscanen. De feitelijke oprichting van de parochie Sint Willibrordus was hiermee een feit. Het huis en de grond bleven de eerste jaren in het bezit van de beide gemeenteleden, doch W. Gotink schonk zijn deel van de koopakte in 1808 en J. Slegten het zijne in 1816 aan de kerkgemeente. In 1804 kon de gemeente als eerste pastoor benoemen, de pastoor Homberg. Hij was geboren in Ammeloe en kapelaan geweest in Vreden in het Munsterland. Tot 1812 blijft het dan rustig in de kerkgeschiedenis. Dan schenken W. Gotink en zijn zuster Hinrica aan de pastoor een obligatie, ten behoeve van de tijdelijke pastoor. Hieraan was echter een voorwaarde verbonden. Na hun dood moest voor ieder jaarlijks een jaargetij worden gedaan en zij moesten volgens de gewoonte worden afgelezen op de dodenlijst. De opbrengst van de obligatie kwam ten goede aan de tijdelijke pastoor, totdat hij een vol tractement zou genieten. Daarna zou de helft van de opbrengst vervallen aan de armen en de andere helft aan de kerk. De pastoor gaf de obligatie aan de kerkgemeente onder de voorwaarde, dat jaarlijks aan de tijdelijke pastoor f. 32,- werd uitbetaald als hij de verplichtingen zou vervullen.

Het Kerkmeestershuis heeft tot 1818 als kerk en pastorie dienst gedaan. In dat jaar wendde de kerkgemeente zich tot de Koning met een verzoek om een nieuwe kerk te mogen bouwen en geldelijke steun hierbij te krijgen. Men kreeg toen een bedrag van f.2800,- uit de landskas. Met dit geld en de bijdragen uit de gemeente en elders werd een nieuwe kerk gebouwd. Hiervoor werd een gedeelte van het oude huis afgebroken om plaats te maken voor de kerk. Het overgebleven gedeelte werd ingericht als pastorie. In 1822 was de gehele bouw gereed.

Tot 1851 blijft het verder rustig in de kerkgeschiedenis. Er werd in dat jaar begonnen met de aanleg van het kerkhof. Op 20 februari 1851 werd in de kerk de Kruisweg opgericht, bestaande uit veertien staties op papieren platen met zwarte lijsten en glas. Het kerkhof kwam in 1852 gereed en werd op 16 november van dat jaar gewijd. Het eiken kruis met beeld en voetstuk was een geschenk van de tuinman G.W. Gotink en zijn vrouw Maria Gerressen, mits zij twee begraafplaatsen voor zich kregen, bezijden het kruis aan de weg van Ruurlo naar Lichtenvoorde.

De kerk ontving in die periode diverse schenkingen. Zo kreeg de kerk een stuk bouwland met akkermaalshegge, groot 80 nederlandse roeden, wat bekend stond onder de naam "Stovenhoogepaolder". Ook werd er een stuk grond, grenzend aan het kerkhof geschonken, alsmede de plaats "den Otter" met alle onroerende goederen. Naast de onroerende goederen werd aan de kerk ook een nieuw doopvont geschonken, alsmede een nieuw missaal, een zilveren kelk en een verguld zilveren ciborie.

Bij zijn overlijden op 24 november 1863 schonk Th.J.M.H. Baron van Dordt tot Medler van Wolferink bij zijn testament aan de kerkgemeente Ruurlo een legaat, om een nieuwe kerk, pastorie en toren te bouwen. Door de bemoeienis van zijn zuster, de Freule J.J.H.E.E.S. Baronesse van Dordt tot Medler kwam alles snel tot uitvoering en kon men na de goedkeuring door de Aartsbisschop van Utrecht, Monsigneur Schaepman, met de bouw van een nieuwe kerk beginnen. De architect P.J.H. Cuipers uit Amsterdam begon op 27 september 1868 met het opmeten van het terrein en de verdere voorbereiding. (Dezelfde architect bouwde

in opdracht van Josephine van Dordt, die samen met haar broer en zuster op de Wientjesvoort woonde, de huidige kerk in Kranenburg, welke in 1869 in gebruik werd genomen). Het terrein bleek te klein en daarom werd er in juni 1869 een stuk grond ter grootte van 17 roeden bijgekocht van de heer W. van Heeckeren van Kell, voor een bedrag van f. 21,87 per roe.

In de winter van 1869/1870 werd het zand dat nodig was voor de ophoging van het terrein afgegraven. Door de bemoeienis van de kastelein Grootsevert uit het Ruurlose Broek werd het metselzand uitgegraven uit de beek aldaar en door leden van de kerkgemeente en Beltrumse boeren gratis aangevoerd. Het benodigde hout voor de steiger en de noodkerk werd aangekocht door de timmerman A.J. Lindenschot uit Mossel, die ook de verantwoording had voor de verdere opbouw van de gebouwen en de rentmeester van freule J.J.H.E.C. baronesse van Dordt tot Medler, de heer J. ten Holt. Al dit hout werd door gemeenteleden gratis aangevoerd. De heer F.C. Colenbrander uit Zutphen leverde 525.000 metselstenen, welke door de voerman C. Franken naar Ruurlo werden vervoerd.

Het benodigde maaskalk werd door drie verschillende firma's geleverd. De gebroeders van Kessel leverden 3 mud; de heer A.H. Mensink 463 mud en de kalkbrander W. den Besker uit Kotten bij Winterswijk leverde 340 mud franco op het terrein. Het benodigde cement werd geleverd door H. Beevelman uit Zutphen (368 vaten gewone cement) en de heer Goossen, ook uit Zutphen (13 vaten portland cement).

In april 1869 werd begonnen met de opbouw van de noodkerk door de heer Klein Winkel. De pastoor en zijn gezin gingen toen zolang bij een broer van hem wonen. Uit de afgebroken oude kerk konden 92.000 metselstenen en eikenplaten gebruikt worden voor de bouw van de nieuwe kerk.

Op 28 juni 1869 kon dan eindelijk begonnen worden met de bouw van de nieuwe kerk. De eerste steen werd toen gelegd door de metselaars J.G. Eissink en J. ten Vre-gelaar uit Haaksbergen. In het najaar van 1869 waren de fundamenten van de kerk en de toren al op peilshoogte. In 1870 kon de kerk onder de kap worden gebracht. Begin mei 1871 kon de pastoor de nieuwe pastorie betrekken. Ook kon in dat jaar de spits op de toren worden geplaatst. Ook werd toen het glaswerk gezet. De rozet van geschilderd glas in het priesterkobr werd geleverd door de kunstschilder F. Nicolas uit Roermond. Ook werden drie houten altaren en de biechtstoelen geplaatst. Op 23 december 1871 werd de kerk door de pastoor gebenediceerd. In 1879 werd de kerk gepolychromeerd door de kunstschilder H.H. Cuyper uit Amsterdam. (Dit is het beschilderen van beelden, kerkwanden, zuilen, enz in vele kleuren).

Op 23 september 1884 werd de kerk geconsacreerd door Monsigneur P.M. Snickers, Aartsbisschop van Utrecht, vergezeld door J.M. Oppenraay, deken en pastoor te Zutphen en H. van de Wetering, secretaris van de aartsbisschop. De dienst begon om 07.00 uur en was om 13.00 uur afgelopen. De feestpreek tijdens deze mis werd gehouden door pastoor P. v.d. Hurk uit Eibergen. Tijdens de Pontificale Mis werd de aartsbisschop omringd en geassisteerd door een twintig-tal geestelijken. Het volgende hoogtepunt van de kerkgeschiedenis is in 1886. In dat jaar kon Monsigneur Snickers voor het eerst sinds de Reformatie in de kerk in Ruurlo weer het Heilig Vormsel toedienen.

Ook 1913 bleek een erg belangrijk jaar te zijn voor de parochie. Op 25 mei 1913 - de zondag onder het octaaf van sacramentsdag - werd voor het eerst de processie met Heilig Sacrament gehouden in de tuin van de pastorie, en op zondag 27 juli 1913 werd voor het eerst de Angelus geluid.

De eerste veranderingen werden aangebracht in 1916. De twee bestaande ingangen van het plein voor de kerk werden vervangen door een nieuwe ingang, midden voor de kerk, voorzien van een ijzeren afsluithek.

In hetzelfde jaar werd ook de eerste verbouwing uitgevoerd. In de kerk werd een nieuwe vloer gelegd en eind november 1916 kon er een nieuw doopvont geplaatst worden, dat op 7 december voor het eerst werd gebruikt. Tenslotte werd in 1916 met Maria Lichtmis voor het eerst een kaarsenprocessie gehouden.

De volgende verandering in de kerk vond in 1923 plaats. Er werd toen een elektrische wind-machine aangeschaft voor het orgel. Deze machine werd geleverd door de verenigde kerkorgelfabrieken in Aalten.

In 1930 werd er wederom een belangrijke mijlpaal in de geschiedenis van de parochie bereikt. In mei werd namelijk gestart met het rooms-katholieke onderwijs in Ruurlo. Men begon met twee klassen. De leerkrachten waren meester Gerdes en jufvrouw van Schijndel.

In de periode 1937 - 1938 ondergaat de kerk zijn tweede grote verbouwing. Deze verbouwing werd uitgevoerd onder leiding van de architectuur van Sluymmer uit

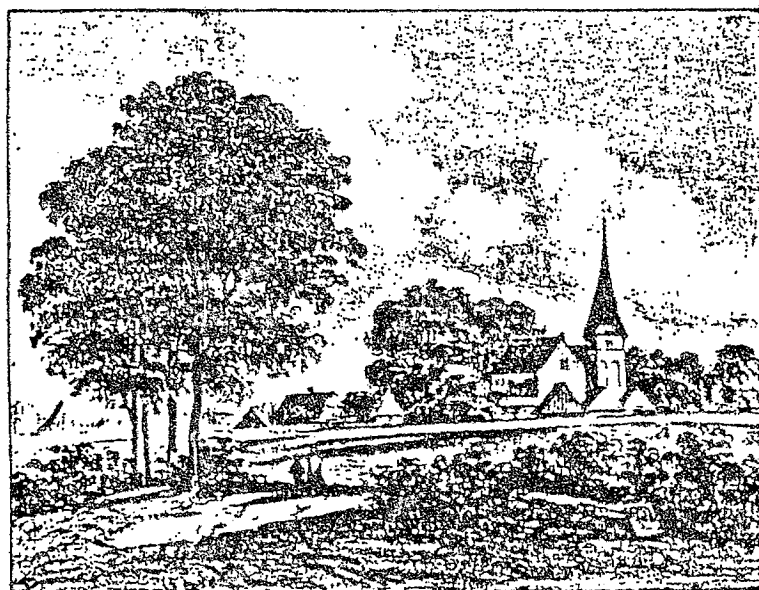
Enschede. De verbouwing werd aangenomen door de gebroeders Lankveld uit Ruurlo en Silvolde. Tijdens deze verbouwing werden de zijgangen eraan gebouwd, en werd het raam in het priesterkoor dichtgemetseld. In de kerk werd een gipsen Kruisweg en de apostelramen afkomstig uit Kevelaar geplaatst. De pastoor kocht toen in Kevelaar een houten beeld van de Heilige Familie, wat oorspronkelijk bestemd was voor het oostblokland Tsjechoslowakije, doch aldaar niet mocht worden ingevoerd. Op 9 september 1938 werd de kerk ingewijd door deken J.H. Scholte op Reimer uit Zutphen. In 1939, kort na de verbouwing, vertrok de pastoor uit Ruurlo. Ook werden in de periode 1939 - 1940 met grote waarschijnlijkheid de zijluiken van het hoofdaltaar verwijderd en ergens opgeborgen.

Ook in de daaropvolgende jaren bleef men veranderingen in de kerk aanbrengen. In de periode 1939 - 1965 werd het gehele hoogaltaar verwijderd. Tegen de toen ontstane kale achtermuur heeft waarschijnlijk eerst een stenen beeldengroep bestaan, die later is verhuisd naar elders. Hierna werd de kerk opnieuw geschilderd. Op het priesterkoor werd tegen de achterwand het motief van de Calvarieberg met Maria en Johannes de apostel onder het kruis geschilderd. Er kwam ook een voorlopige altaartafel. Het doopvont stond toen nog steeds links vooraan in de hoek. Het grote missiekruis hing toen bij de ingang van de sacristie. De deur achter het hoofdaltaar, waardoor men het stookhok en de schuur bereikte werd dichtgemaakt. De kerk werd toen verwarmd door een oliestookkachel met hete lucht welke was geplaatst in de vroegere spreekkamer. De deur naar de kerk vanuit de sacristie was toen nog in gebruik maar kwam te vervallen, toen men het orgel op het priesterkoor plaatste.

In de periode 1965 - 1969 werd de kerk geheel wit geschilderd en werden er een aantal beelden verwijderd. Ook de kruiswegstaties verdwenen. Deze werden echter in 1983 gerestaureerd door frater Fennis, waarna ze weer in de kerk werden opgehangen. Er kwam in de kerk een nieuwe altaartafel en een nieuwe tabernakel, waarvoor het Maria-altaar moest verdwijnen. Ook worden in deze periode een aantal kelken vernieuwd alsmede een aantal andere voorwerpen.

Dit was in het kort de geschiedenis van de parochie Sint Willibrordus en van de Rooms-katholieke kerk. Wij willen dit stuk afsluiten met een overzicht van de pastoors, welke werkzaam zijn geweest in de parochie te Ruurlo.

1804 - 1808:	Homborg.	1907 - 1913:	H. Ypma.
1808 - 1829:	J.H. Noury.	1913 - 1921:	A.J. van Driel
1829 - 1830:	Both.	1921 - 1930:	H.W.P. Eijsink.
1830 - 1846:	J. Visser.	1930 - 1939:	G.A.J. Overmars.
1846 - 1851:	P. Gerickhausen.	1939 - 1965:	A.M. van Soest.
1851 - 1857:	J. Wielakker.	1965 - 1969:	J.S. Buisman.
1857 - 1893:	J.H. van Langen.	1969 - 1977:	R. Beckers.
1893 - 1900:	H.J. Hackvoord.	1977 - Heden:	H.J. Veer.
1900 - 1907:	J.W. Jonker.		

C. H. H. del.

C. U. A. Leeuw lith.

Gedrukt v. P. Bloemhert, te s. Hage.

Marten en de vrende Wortel.

Bij het "snuffelen" in oude papieren vonden we dit gedicht in een dialect, dat veel op het onze lijkt, en wat met slechts kleine veranderingen passend voor Ruurlo kon worden gemaakt.

Het zal waarschijnlijk zo omstreeks de eeuwwisseling zijn gemaakt, toen er overal zo langzamerhand tot electrisch licht werd overgegaan. Waarschijnlijk is het gedicht afkomstig uit een boekje, dat allerlei voordrachten bevat van Jan van Riemsdijk, die daarmee hier in Gelderland nogal opgang maakte.

Marten was een sloot an 't graven,
en dat passen um maor bes.
He was haost zien hele lëven,
ok nooit zonder schuppe ewes.
He was 't leefste maor an 't poldern
met zien proeme in de mond
He had nooit piene in de rugge
al was 't vette zwaore grond.

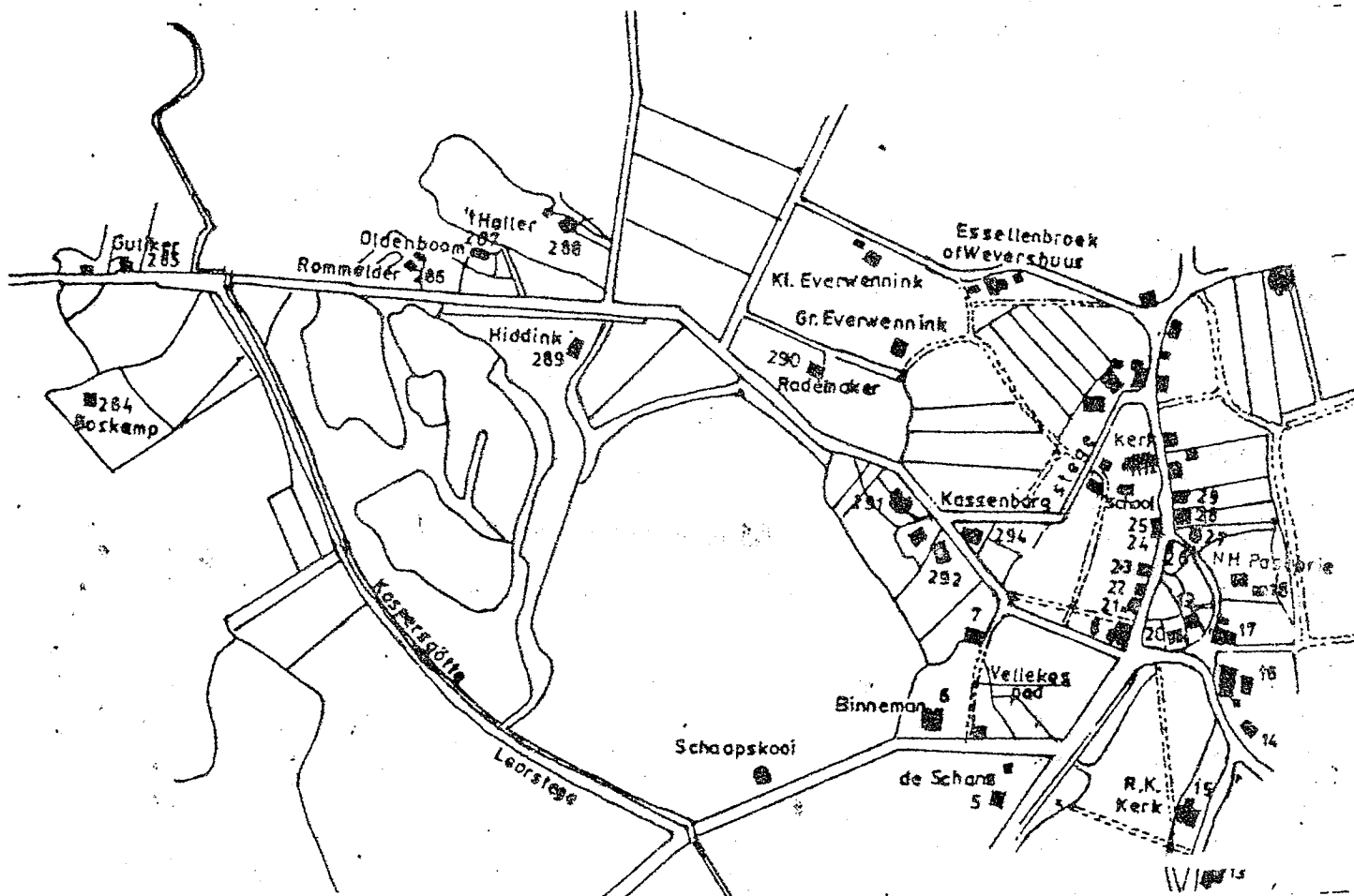
De schuppe wol opens neet wieter
hardheid zat um in de weg.
Marten dach, to he ut zeen kon:
wat hebt ze daor now ineleg?
't Was un lange dunne sliere
maor he was vlot uut zien droom.
Och to leve mense
da's een wottel van een boom.

Daornao haalden he zien biele
want de wottel mos d'r uut.
Nao den darden slag vlag Marten
wel vief meter achteruit.
Uut de wottel vlaggen vlammen
Marten reep, now gao ik dood.
Da's een wottel van den duuvel
He lag te beven in den sloot.

Marten dach, 't is toch al duuster
op dat dink houw ik neet weer.
As de baas h'm d'r uut wil hebben
mot he selves d'r maor heer.
An zien baas sei he nao 't werken
d'r zit een wottel in het land.
A'j daor een stuksken of wilt houwen
vleeg iej lëvend in de brand.

D'anderen morgen heurden Marten
wat hee eigenlijk had e daon.
't Nieje lech was in drie steden
tegeliëke uutegaon.
Den vrenden wottel was een kabel
van een niejmoodse "lichtfabriek".
Marten zei: ik kan 't geleuven
't was klaorloeder elektriëk.

Deur dee nieje gekke fratsen
wordt 't een rommel in ons vak.
Want bieje 't warken en 't poldern
veul 'k mien neet op mien gemak.
'k Laot mien neet te basten vleege
zee 'ik coit zon raar dink weer.
Dan zet ik 't op een loopen
en leg 't bieltjen d'r bi'j neer.

Ik wil U eens kennis laten maken met het Ruurlo van 1825. We gaan daarom een kleine wandeling maken aan de hand van bovenstaande tekening. We beginnen onze wandeling bij de kerk in het dorp. Het huidige kerkplein was toen nog een kerkhof. Tegenover de kerk stond toen de openbare lagere school. ~~Deze school~~. Deze school en het kerkhof waren toen nog eigendom van de Nederlands-Hervormde Kerk, doch werden in 1880 verkocht aan de gemeente Ruurlo. De gemeente nam toen net de nieuwe school aan de Dorpsstraat in gebruik, zodat de oude school werd verbouwd tot gemeentehuis. Voordien werden de gemeentezaken afgehandeld in de Burgemeesterswoning "de Dependance" en daarvoor nog in het Richtershuis. Vanaf de kerk liepen er drie paden in verschillende richtingen. Eén liep in de richting van het Everwenninksveld, één in de richting van de Wiersseweg en het derde pad liep in de richting van de Kassenburgstege, richting de Wiersse. We zetten onze wandeling voort en lopen in de richting van de Dorpsstraat, waar aan de overzijde huis nummer 29 staat van de schoenmaker Hendrikus Esselenbroek (later café de Luifel). Men noemde het huis toen het "Terhaarshuis". Het werd in 1888 verbouwd en in 1889 werd Hendrikus Esselenbroek kastelein. We lopen nu verder en komen bij huis nummer 28. Dit was de herberg van Barend J. Coops. Hij verkocht het in 1838 aan Hendrikus Colenbrander, bakker, die het in 1854 weer doorverkocht aan Johannes Nijland. In 1866 werd het verkocht aan de Freule Sophie van Heeckeren van Kell. Het werd toen in de volksmond "Eeftinkshuis" genoemd. Het huis wordt thans bewoond door de familie van Bremen. We gaan verder en komen bij huis nummer 27 van de touwslager Berend Leemkuil en Jan Hofstede. Dit huis staat op de hoek van de Passtege, de huidige Domineesteeg. Het werd in 1854 verkocht aan Michiel Slegten. In 1962 was Johanna F. van Langen uit Rijssen de eigenaresse, en in 1898 stond het op naam van Jacobus van Langen, een koopman uit Ruurlo. Dit was toen echter niet meer het oude huis, daar dit in 1866 was afgebroken en herbouwd. De Passtege was in die dagen de weg naar Lichtenvoorde en liep langs de Ribbert Stoffer door de Winkelerhoek en over 't Veller naar Lichtenvoorde, en vanaf de Vellervoortsbrug naar Halle. We wandelen verder en komen op de andere hoek van de Dorpsstraat - Passtege. Hier staat het huis van de kuiper Jan

Kremer. In 1852 werd het bewoond door de kuiper Coenraad Kremer en in 1879 was de bewoner Hendrik Kremer. Het huis werd in 1880 verkocht aan Freule Sophie van Heeckeren van Kell. Het werd in 1882 afgebroken, doch herbouwd. Het was toen in het dorp bekend als de villa Coppee en later de Dokterswoning. Sinds 1952 staat op die hoek de Babo-bank. We steken nu de straat over en staan voor een dubbel woonhuis. Het rechtse huis was eigendom van Jan Eikelkamp, die in 1845 het huis verkocht aan Baron van Heeckeren van Kell uit Arnhem. De baron liet het huis afbreken. Het linkse huis was eigendom van Reint ten Arve en werd bewoond door Derk Liestro. Ook dit huis werd in 1845 afgebroken. Het werd echter herbouwd als smederij voor de smid Barendsen, met ernaast een woonhuis. Hij werd opgevolgd door Huitink, die er thans een garage in heeft gevestigd. De toenmalige scheiding van de twee huizen liep ongeveer langs de huidige garage en showroom. We wandelen verder en komen uit bij huis nummer 23. Dit huis was eigendom van de Baron van Heeckeren van Kell uit Arnhem en werd bewoond door Evert ter Maat en Chr. Emaus. Erna hebben er achtereenvolgens gewoond: Reind Hoefman, Joh.H. Temming, Gerrit Kamperman en Johannes Dolphijn. In 1890 werd het huis gesloopt, doch weer herbouwd. Er vond toen ook een grensverandering plaats. De huidige bewoner is van Essen. We lopen verder en komen bij huis nummer 22. Dit is het "Hekmanshuis", eigendom van de erven van Reind Bemer. Het werd in 1867 verkocht aan Baron van Heeckeren van Kell uit Arnhem. De bewoners waren toen Derk Mengerink en Hermanus Addink. In 1830 werd het huis bewoond door B. Jansen en in 1839 door J.W. Meulenkamp. Nog later woonde er de postbode Lammert Meulenkamp. Thans is er de zaak van de heer Fles gevestigd. Het volgende huis wat we tegenkomen is het huis nummer 21. Het woonde in die tijd de kleermaker Lammert Mekking. Het huis werd in 1840 verkocht aan Jonkvrouwe Agatha Barches van Heeckeren van Kell uit Arnhem. In 1869 werd het doorverkocht aan Baron van Heeckeren van Kell uit Bittergarden. In 1890 werd het huis herbouwd en gesplitst. De bewoners waren toen Lammert Mekking en Jan Derk Mol. Erna zijn als bewoners nog bekend H.J. Bouwmeester, Peter Carel Harink, Gerrit Jan Kranenburg en de veearts en winkelier Walfoort. Daarna kwam de familie Basselink in het huis en werd het een winkel annex tabaks-handel. Het huis staat thans op de hoek met de Wiersseweg en wordt thans bewoond door de familie Bosselink. In 1825 lag de Wiersseweg er namelijk nog niet. Deze is in 1879 verlegd in verband met de bouw van het hotel Avenarius. Toen werd het huis nummer 21 dus een hoekhuis. De Wiersseweg liep in 1825 aan de andere zijde van het huidige hotel Avenarius en kruiste de Dorpsstraat en de Laan in de richting Groenlo. De volgende woning waar we langslopen is het Richtershuis, dat toen tevens in gebruik was als gemeentehuis. Het werd bewoond door de burgemeester J.A. Luitjes. Daarvoor woonde er de Richter L. Abarson. In 1835 werd het veranderd in een logement en was de logementhouder Jan Willem Horstman. Het Richtershuis werd in 1879 afgebroken om plaats te maken voor het huidige hotel Avenarius. Aan het eind van de Dorpsstraat gaan we linksaf in de richting Groenlo. In het plantsoen stond toen het huis van Lammert Berentsen en daarnaast het Engelshuis. Daarachter stond de Bourtang (nu bakkerij) en het logement van Jacobus Slegten "het Rode Hert". Dit werd later gekocht door de Heren van Huize Ruurlo en in 1905 afgebroken. We wandelen nu terug naar de Laan (Vordenseweg) en lopen de Binnemans Allee op in de richting de Meene. Op de hoek bouwde de burgemeester Kerkhoven in 1838 een huis. Dit huis stond op grond van Baron van Heeckeren van Kell, doch Kerkhoven had het recht van opstal. Dit huis werd later een pension "de Graaff", wat vervolgens een dependance werd van hotel Avenarius. Thans is er een garagebedrijf in gevestigd. Het eerste weiland aan de rechterzijde van de Binnemans Allee was de Dorpsbleek met het Bleekhuisje, dat stond op de hoek met het Vellekespad. Er waren ook leerlooiputten aanwezig voor het looien van het leer. Dit alles was grond van de Baron van Heeckeren van Kell. Het Bleekhuisje werd in 1905 gesloopt. Het werd toen het "Velleken" genoemd. We gaan nu het Vellekespad op in de richting van de Wiersseweg. Halverwege komen we bij het huis nummer 7, dat eigendom was van de Baron. Het werd bewoond door Reind Hoefman en later door Reind Arfman. Het huis werd in 1877 afgebroken. We lopen weer terug naar de Binnemans Allee en komen op de hoek bij huisnummer 6, de boerderij "Binneman het Loo". Deze boerderij was en is nog steeds eigendom van de Baron van Heeckeren van Kell. Samen met de Binnemanskamp en Achterloo wordt deze boerderij al genoemd in het Verpondingscahier van Zutphen van 1650. In 1825 werd de boerderij bewoond door de familie Dekker. Zij gingen in 1871 naar de boerderij "het Haller" aan de Wiersseweg. Als nieuwe bewoners kwam de familie Lubbers uit Zevenaar op het huis. Zij keerden echter in 1874 weer naar Zevenaar

terug. De nieuwe bewoners werd toen de familie Wolsink uit Halle, die er tot op de dag van vandaag nog wonen. In 1877 werd de boerderij afgebroken en opnieuw weer opgebouwd. We zetten onze wandeling voort en zien rechts van ons de Binne-manskamp, met daarachter het Achterloo. We passeren nu ook de schaapskooi. Van hieruit ging de herder met zijn kudde door de Meene naar het Windmolenveld en de Veldhoek. Net voorbij de schaapskooi ligt tegenwoordig de spoorlijn. We lopen verder en komen nu bij de ingang van de Meene. Vlak voor die ingang kruist de weg een waterleiding, de zogenaamde "Kaspersgötte", die zorgt voor de afwatering van verschillende esgronden, beginnende op de Kasper. De boerderij de Kasper stond vroeger voor de huidige school op de Bruil. Deze esgronden liepen verder langs de Vosterkamp, de Gekskamp, de Bemerskamp, achter de Stoffer langs, om de Molenkamp bij de Ribbert heen, vervolgens langs de Pas, de Schansenkamp en de Bomenkamp en dan met de Laorstege in de richting Wiersseweg. We wandelen nu langs de Meene via de Laorstegge naar de Wiersseweg. Net voorbij de huidige spoorlijn zien we links het boerderijtje de Boskamp of de Visch. Dit boerderijtje werd in die dagen bewoond door Antoon Meijer, de marskramer. De laatste bewoonster was Maria Boskamp, die in 1863 overleed. Het huis werd toen aangekocht door de Nederlandse Spoorwegen, die het sloopten in verband met de aanleg van de spoorlijn. We zijn nu uitgekomen op de Wiersseweg en zien onder een houten bruggetje de Kaspergötte lopen. Op de Wiersseweg in de richting van de Wiersse zien we aan de rechterzijde de boerderij de oude en nieuwe Guliker. De bewoners van de nieuwe Guliker waren de familie Antoni Stokkink. Zij bleven daar nog jaren wonen. Op de oude Guliker woonde tot 1822 de metselaar Jan Guliker en zijn in 1869 geboren dochter Grada. De boerderij wordt thans bewoond door de familie Bruil. We draaien ons om en lopen de Wiersseweg af in de richting Ruurlo. Rechts van de weg ligt de Hiddinkskamp en links zien we de boerderij het Rommelder, welke eigendom was van Baron van Heeckeren van Kell. De bewoners waren de familie Lusink. Hun dochter Kaatje trouwde in 1851 met Hendrik Liestro. Hun dochter Everdine trouwde in 1880 met Albert Jan te Winkel. Zij overleed en Albert Jan hertrouwde in 1886 met Johanna Oonk. In 1927 verhuisde de familie naar het Wevershuis. De familie Groot Obbink uit Vorden werden de nieuwe bewoners. Naast het Rommelder ligt de boerderij Oldenboom. Deze werd bewoond door Gerrit Jan Oldenboom. In 1870 waren de weduwe van Gerrit Hendrik Palsenberg en Roelof Oldenboom de beide eigenaars. In 1901 werd de boerderij gesloopt doch herbouwd. In 1913 werd hij bewoond door de landbouwer en vrachtrijder Gerrit Jan Oldenboom uit Ruurlo, en de familie Oldenboom bleven de verderbewoners van deze boerderij. De volgende boerderij die wij op deze wandeling tegenkomen is het Haller. Deze stond al genoemd in het verpondingsboek van Zutphen van 1650, bladzijde 207 met Albert van Wijck als bewoner. In 1825 werd de boerderij bewoond door Gerrit Bannink en vanaf 1836 door Evert Bannink. De boerderij werd in 1862 genoemd in het testament van Gezina Bannenberg. In 1871 werd hij verkocht aan Jan Willem Dekker, die afkomstig was van de boerderij de Binneman. Lopen we verder, dan zien we rechts van de weg, de boerderij Hiddink liggen. Ook deze boerderij werd al in 1650 genoemd, en in 1698 komen we hem tegen als een "bijzonder leen" van het Fürstendom Gelre in de Graafschap Zutphen, en wel als een zogenaamd "Zadelleersrecht met een hengstpaard". In 1698 droeg de weduwe H. Podt de leen op aan Assueer van Heeckeren. In 1772 stond de Hiddink op de lijst om turf te leveren aan de Landdrost. En voor en tijdens de Franse bezetting moest de Hiddink nogal eens spandiensten verrichten voor het leger. In 1825 werd de boerderij bewoond door de familie Hilferink. In de periode 1840 - 1850 was de familie Arend Jan Kerkwijk er thuis en nu woont er de familie Wassink. We lopen de Wiersseweg verder af en zien links het dubbele huis de Rademaker. Het ene huis werd bewoond door Waander Hiddink, waarna het in 1868 eigendom werd van de Nederlands-Hervormde Diaconie. In 1871 werd het verkocht aan de koopman Hendrik Hooft Graafland uit Dieren. De andere zijde werd bewoond door Albertus Eikelkamp, die het in 1874 verkocht aan Engbert Hiddink. In 1849 werd ook dit gedeelte verkocht aan Hendrik Hooft Graafland. In 1871 werden beide woningen samengevoegd, waarna het in 1890 werd verkocht aan Gerhard Lusink. Hij was metselaar van beroep en verbouwde de woning in 1892. We wandelen verder en komen uit op de Smidsbrink. Het volgende huis wat we nu tegenkomen is het huis nummer 291, de dubbele woning de Bateman. De ene helft werd bewoond door Gerrit Haverkamp, die het in 1855 verkocht aan Albert Stokkink. Deze verkocht het in 1849 aan Garrit Jan Haverkamp, waarna de beide helften werden samengevoegd. Hierna werd het in 1879 verkocht aan Evert Haverkamp, die het in 1886 doorverkocht aan de kastelein Hendrik Jan Esselenbroek uit Ruurlo. In 1915 tenslotte werd het

verkocht aan de timmerman Gradus Dimmendaal uit Ruurlo. In verband met de nieuwbouw aan de Wiersseweg werd het huis gesloopt. Het volgende huis wat we tegenkomen is het huis, nummer 292. Dit was een woning met een smederij, die eigendom was van Baron van Heeckeren van Kell. De bewoner was de smid Ditzel. Ook dit huis werd later in verband met nieuwbouw gesloopt. We zijn nu bijna aan het eind van onze wandeling gekomen en slaan linksaf de Kassenbargstege in, in de richting van de kerk. Op de hoek met de Wiersseweg ligt van huis, nummer 294, van Gerrit te Spenke. Hij verkocht het in 1836 aan Albert Bakhuis, die het in 1861 doorverkocht aan Jan Casper Wechgelaar, een winkelier en koopman uit Ruurlo. Het huis werd in 1886 afgebroken, herbouwd tot twee woningen en verkocht aan makelaar Jan Kamperman uit Ruurlo. We lopen nu verder naar de kerk en passeren nog twee huizen. Rechts staat de boerderij van de winkelier Jacobus Slegten, die werd bewoond door J.H.A. Temmink en Berend Nijenhuis. In 1847 werd het verkocht aan Baron van Heeckeren van Kell. Hij verkocht het in 1868 weer aan Jan Eikelkamp. In 1871 werd het doorverkocht aan Jan Casper Wechgelaar uit Ruurlo. In 1879 werd het afgebroken, doch herbouwd en was de bewoner Gijgink. In verband met de bouw van het gemeentehuis werd het huis definitief afgebroken. Het huis links van de weg was de woning van de meester G. van Heuven. Dit huis was eigendom van de Nederlands-Hervormde Kerk. Later werd het verkocht aan de gemeente Ruurlo, die het liet verbouwen tot twee veldwachterswoningen.

We zijn nu weer terug bij de kerk en tevens aan het einde van de wandeling. Hopelijk heeft U zich een beeld kunnen vormen van Ruurlo, zoals het er in 1825 uitzag.